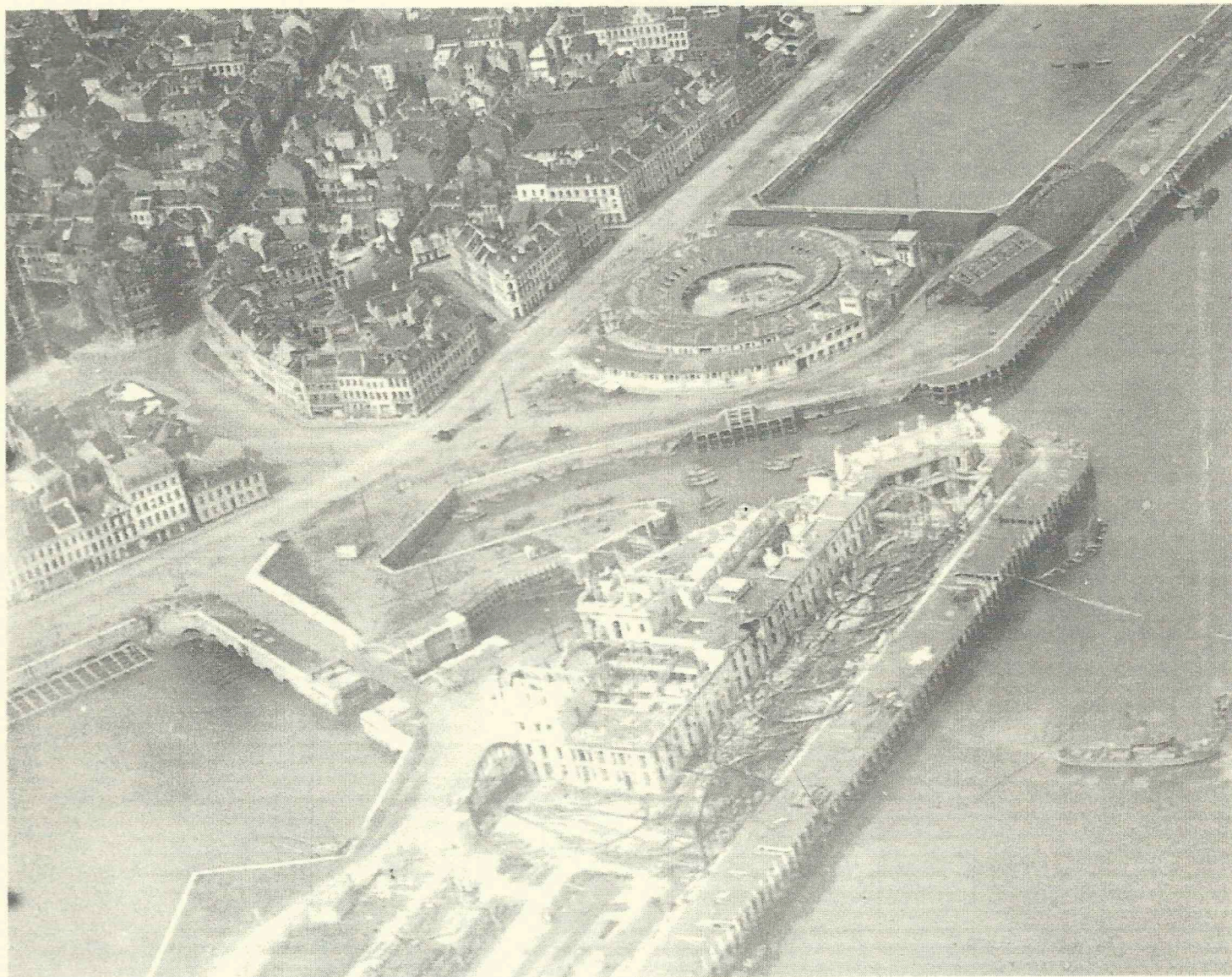

MAANDBLAD

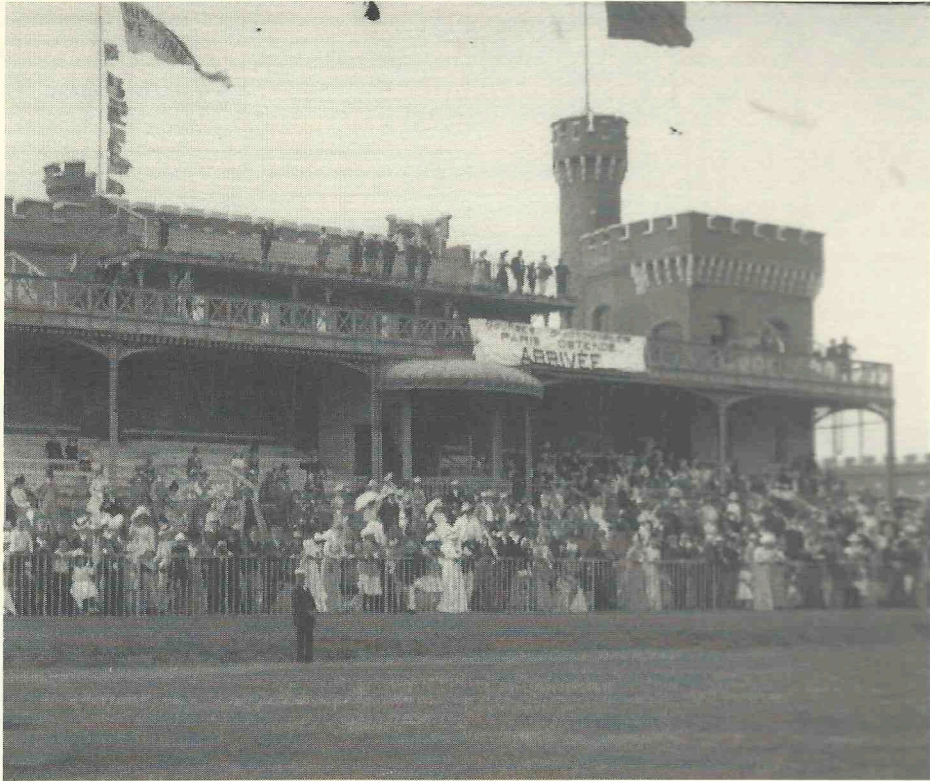
OKTOBER 2013

VERSCHIJNT NIET IN JULI EN AUGUSTUS

DE PLATE

V.U. Jean Pierre Falise, Hendrik Serruyslaan 78/19 - 8400 Oostende

Rally's voor automobielen waren reeds tijdens de Belle Epoque populair. Zo was de Wellington op 1 september 1899 de aankomstplaats voor de "Course Paris-Ostende" die werd gewonnen door Léonce Girardot met een Panhard.

(foto André Gennevoise)

Op de Zeedijk nabij het Casino-Kursaal, stapt een dame uit een automobiel. Verlofgangers en plaatselijke jongeren vergapen zich aan het voertuig. Een Duitse tourist heeft zijn dagblad onder de arm.

(foto André Gennevoise)

DE PLATE

**TIJDSCHRIFT VAN DE KONINKLIJKE HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING
"DE PLATE" (V.Z.W.) - OOSTENDE.**

Prijs Cultuurraad Oostende 1996.

Vormings- en ontwikkelingsorganisatie en Permanente Vorming.

Aangesloten bij de CULTUURRAAD OOSTENDE en HEEMKUNDE WEST-VLAANDEREN.

Statuten gepubliceerd in de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad d.d. 1-2 mei 1959, nr. 1931 en de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad van 16 juni 2004.

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen getekende bijdragen en weerspiegelen niet noodzakelijk de opinie van de Kring.

Tekstovername toegelaten na akkoord van auteur en mits vermelding van oorsprong.

Ingezonden stukken mogen nog NIET gepubliceerd zijn.

De auteurs worden er attent op gemaakt dat bij elke bijdrage een bronvermelding hoort.

JAARGANG 42

NUMMER 10

MAAND oktober 2013

Prijs per los nummer: € 1,50

IN DIT NUMMER:

Blz. 196: **J.-L. VAN WASSENHOVE:** Uit het dagboek van Queen Victoria: het koninklijk bezoek aan Oostende in september 1843.

Blz. 209: **R. DE CLERCK:** De Oostendse zeevisserij een eeuw geleden: 1913-2013.

Blz. 213: **G. DANIËLS:** Een vergeten kapel in de Sint-Sebastiaanstraat 41.

Correspondentieadres : Heemkring De Plate, Langestraat 69, 8400 Oostende.

Hoofredacteur en verantwoordelijke uitgever: Jean Pierre FALISE, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende.

Rekeningen : IBAN: BE81 3800 0966 6224
BIC: BBRUBEBB

Website: www.deplate.be

E-mail: plate.oostende@telenet.be

Het Bestuur

Voorzitter:

Jean Pierre FALISE, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende, tel. 059708815.

E-mail: falise.jp@scarlet.be

Ondervoorzitter:

Ferdinand GEVAERT, Duinenstraat 40, 8450 Bredene.

Secretaris:

Nadia STUBBE, Blauwvoetstraat 7, 8400 Oostende, tel. 059800289.

E-mail: de.plate@telenet.be

Penningmeester:

Fernand MUS, Salvialaan 5, 8400 Oostende, tel. 0473862107.

E-mail: ferre.mus@skynet.be

Leden:

August GOETHAELS, Stockholmstraat 21/10, 8400 Oostende.

Jean HUYS, Groenendijkstraat 185, 8450 Bredene.

Valère PRINZIE, Euphrosina Beernaertstraat 48, 8400 Oostende.

Emile SMISSAERT, Hendrik Serruyslaan 4/9, 8400 Oostende.

Johan VAN ROOSE, Kabeljauwstraat 5, 8460 Oudenburg.

Gilbert VERMEERSCH, Blauw Kasteelstraat 98/2, 8400 Oostende.

Koen VERWAERDE, A. Chocqueelstraat 1, 8400 Oostende.

Dirk ANGILLIS, (waarnemend), Elisabethlaan 439, 8400 Oostende. .

Schreven in dit nummer:

Jean-Lou VAN WASSENHOVE: Stockholmstraat 27, 8400 Oostende.

Rudy DE CLERCK: Violierenlaan 42, 8400 Oostende.

Gerard DANIËLS: Muscarstraat 25, 8400 Oostende.

OKTOBERACTIVITEIT

De Koninklijke Heem- en Geschiedkundige Kring De Plate heeft de eer en het genoegen zijn leden en belangstellenden uit te nodigen tot de volgende activiteit op:

donderdag 31 oktober om 20.00 u

in de conferentiezaal van het Centrum Familiekunde Vlaanderen Regio Oostende, dr. L. Colenstraat 6, 8400 Oostende.

Onderwerp: **OOSTENDE EN NOORD WEST-VLAANDEREN OMSTREEKS 1900
GEFOTOGRAFEERD OP GLASPLATEN DOOR ANDRE GENNEVOISE**

Spreker: **Frans BONTE**

In 2011 hebben we tijdens een voordracht met powerpoint presentatie kunnen genieten van nooit eerder vertoonde foto's van Oostende in de jaren van de Belle Epoque, op glasnegatieven vastgelegd door André Gennevoise (1866-1936) uit Oudenburg.

Deze keer volgen we hem op één van zijn tochten doorheen het noorden van onze provincie.

Met zijn camera registreerde André hoe Blankenberge, Diksmuide, Nieuwpoort en Veurne er hebben uitgezien vòòr de Eerste Wereldoorlog.

In Oostende heeft hij in 1902 foto's gemaakt van het officieel bezoek aan de Koningin der Badsteden van het prinsenpaar Albert en Elisabeth.

Verder komen nog aan bod: het oud stadhuis, het Laiterietje, het Royal Palace Hotel, het clubhuis van de Royal Yacht Club Ostende, den hof, de zeedijk en zoveel meer.

De voordracht wordt beëindigd met unieke beelden van Brugge.

In 2010 verscheen het boek "De wereld van André Gennevoise" dat door de spreker van deze avond met Lucien De Cleer werd samengesteld en helaas al lang uitverkocht is.

Het is wel aanwezig in de collectie van De Plate voor wie het wil raadplegen.

Het wordt een oktoberavond vol nostalgie met verhalen en lichtbeelden kijken van de tijd van toen.

En zoals altijd bij onze Kring is de toegang gratis en iedereen is welkom.

Uit de dagboeken van Queen Victoria: het koninklijk bezoek aan Oostende in september 1843

door **Jean-Lou VAN WASSENHOVE**

Op 24 mei 2012, de geboortedag van Queen Victoria, is een website opgestart waarop de volledige reeks dagboeken van de langst regerende Britse monarch (1837-1901) geraadpleegd kan worden. Deze dagboeken werden voorheen nooit in hun geheel gepubliceerd en konden enkel ter plaatse ingekeken worden na afspraak bij de "Royal Archives".

De site (queenvictoriasjournals.org) geeft een fotografische weergave van de dagboeken. Er wordt aan een transcriptie gewerkt die het zoeken in de teksten zelf mogelijk zal maken. Tijdens de eerste maanden kon de site vrij geraadpleegd worden, maar nu hebben enkel onderzoekers nog toegang.

In haar dagboeken beschrijft Queen Victoria haar verblijf in Oostende van 12 september 1843 tot 18 september 1843. Vanuit Oostende bezoekt zij ook Brugge en Gent. Haar persoonlijke getuigenis is een interessante aanvulling op de historische krantenverslagen.

The Illustrated London News brengt op 16 en 23 september 1843 (1) een uitgebreid verslag van het bezoek aan België met daarbij enkele interessante illustraties: "The Royal Pavilion", "The Royal Yacht Coming into Harbour", "Napoleon's House", alsook twee illustraties van de koninklijke gezelschappen wandelend op de dijk en op het strand. Met het Napoleons House wordt de koninklijke residentie in de Langestraat bedoeld. Overigens een opmerkelijke illustratie want het huis wordt met een verdieping meer afgebeeld dan het in werkelijkheid het geval is. De voorpagina opent met de illustratie van de ontschepping van Queen Victoria, "Her Majesty Landing at Ostend" (beeldbank Oostende PT/E0007). De krant is vol lof over het verloop van het bezoek en de feestelijkheden.

Ook in de Nederlandse pers gaat het bezoek niet onopgemerkt voorbij. Zo meldt het Dagblad van 's Gravenhage: "De overtocht van de Engelsche kust naar Ostende is door H.M. in zes uren tijds gedaan. Men kan zich bezwaarlijk een denkbeeld maken van het aantal vreemdelingen, dat zich thans te Oostende bevindt, hetwelk nog steeds toeneemt. Met één spoortrein is een getal van niet minder dan 2000 personen uit Brussel en omliggende plaatsen aangekomen." (2)

Een ander geluid is te horen in het Franse weekblad L'Illustration: "Les journaux belges ont rendu un compte brillant de toutes les fêtes dont elle a été l'héroïne. Désintéressés dans la question d'amour-propre local, les journaux anglais en ont, de leur côté, publié des récits moins éclatants. Suivant eux, à Ostende, les préparatifs s'étaient bornés, sur l'invitation du crieur public, à balayer les rues, qui en avaient grand besoin, et à badigeonner quelques édifices; la devanture de l'Hôtel-de-Ville s'était revêtue d'une belle couche d'ocre. A Gand, à Bruges, à Bruxelles, à Anvers, l'aspect monumental de ces villes prêtait plus d'éclat à la réception." (3)

Oostende wordt hier dus voorgesteld als een stad met vuile straten en weinig markante gebouwen die een laagje verf krijgen ter gelegenheid van het koninklijk bezoek. De stad kan zich niet meten met de andere steden die bezocht zullen worden. De kritiek staat evenwel in contrast tot de getuigenis van Queen Victoria in haar dagboeken, die de inspanningen van de Oostendse bevolking waardeert.

De koninklijke reis naar Oostende start op 12 september 1843 in Brighton aan boord van de HMY Victoria and Albert. Daarvoor verbleef de Koninklijke familie van 7 september tot 12 september in Brighton na een bezoek aan de Franse koning Louis-Philippe begin september in de Château d'Eu.

Maar laten we Queen Victoria zelf aan het woord.

Dagboek: September 12 on board the Victoria and Albert.

“We breakfasted at 8.[...] Set off with Lady Canning, Miss Hamilton, Lord Liverpool, Lord Aberdeen, Lord Charles, Anson and Sir Edward Bowater, getting into our barge at the Pier [...]. We embarked in our Yacht, with the same party, as before, and were under weigh by 9. The day was fine, but the sea rough, and the wind blowing hard [...] Next we passed Sandgate, Folkestone and Dove” (A).

Dit eerste dagboekfragment levert interessante informatie over de samenstelling van de delegatie en de reisomstandigheden.

De kinderen van Victoria and Albert reizen niet mee naar Oostende. Zij zullen in die periode in Brighton verblijven. De delegatie bestaat uit een select gezelschap:

- Lord Liverpool: Lord Steward of the Household, hoogste dignitaris aan het hof
- Lord Aberdeen: Foreign Secretary, minister van buitenlandse zaken
- Lord Charles Wellesley: chief equerry and clerk marshal, opperstalmeester
- George Edward Anson: privé-secretaris van prins Albert
- Sir Edward Bowater: vleugeladjutant van prins Albert
- Lady Charlotte Canning: lady-in-waiting
- Miss Hamilton: maid of honour

Het schip vertrekt op dinsdag 12 september om 9 uur 's morgens in Brighton, volgt de kustlijn tot voorbij Dover en gaat voor anker voor de kust van Deal rond 15.00 uur. In de loop van de namiddag neemt de wind uit het noord-oosten nog toe. Queen Victoria verneemt van de kapitein dat de overtocht 's anderendaags waarschijnlijk niet met de “Victoria and Albert” zal gebeuren: [...] *we must embark in the “Ariel” to go to Ostend, the Victoria and Albert being too large to go in there, and the sea not calm enough [...].(B)*

De keuze voor de Ariël in deze weersomstandigheden ligt voor de hand. Dit stoomschip verzekerde immers sinds 1833 de verbinding tussen Dover en Oostende.

Dagboek: September 13 Ostend

“Albert went to see Lord Adolphus, who said it would not do for us to attempt to go on board the “Ariel”, but that we should go in the Yacht, as the Pilot considered we could go in her to Ostend (which I think they might have found out before)” (C).

Woensdagmorgen beslist Lord Adolphus Fitzclarence, de kapitein van de Victoria and Albert, dat de overtocht niet met de Ariël zal gebeuren. De kapitein van de Ariël, Luke Smithett, gaat mee aan boord van de Victoria and Albert. Hij is al sinds 1825 kapitein op de Ariël en heeft dus de nodige ervaring op deze route. Queen Victoria wijst er fijntjes op dat het ganse gezelschap zeeziek wordt (*“poor Albert succumbed and most of the Party were ill”*) behalve zijzelf en lady Canning. Zij beschrijft de nadering van Oostende als volgt:

“The coast is excessively flat, and it was only when we got near, at about 1, that land became distinguishable. At 2 we went into the port, which was not a very nice business to steer the vessel into, and for which Smithett deserves great credit. The passage is very narrow, with 2 “jetés” running out on each side. We came quiet close to the Pier, where stood Uncle (in uniforme), dearest Louise [...]. (D)

De snelle overtocht en vroegtijdige aankomst waren ook een onderwerp in de pers:

“It appears that Queen Victoria was much amused at the manner in which she took the inhabitants of Ostend by surprise. Her Majesty's arrival having been much earlier than was expected, on her way to the palace in the Rue Longue, the Queen laughed heartily at the hurry and embarrassment of a party of workmen who were employed in erecting a triumphal arch near the port, and which was not above half finished when the royal visitor arrived” (4) (E)

Met die informatie in het achterhoofd is het interessant om een blik te werpen op het schilderij van Charles-Louis Verboeckhoven, “De aankomst van koningin Victoria op de rede van Oostende anno 1843” (stadsmuseum Oostende). In tegenstelling tot andere afbeeldingen van de aankomst van de HMY Victoria and Albert, zet het schip geen koers naar de haven, maar lijkt het stil te houden voor de rede van Oostende. Queen Victoria vermeldt daar niets van in haar dagboek, enkel dat er slechts een uur verstrikt tussen het moment dat de kust zichtbaar wordt en het binnenvaren van de haven. Het is dus weinig waarschijnlijk dat het schip voor de rede blijven liggen is. Marineschilders portretteren vaak een schip voor de rede, niet enkel met het oog op de compositie van hun schilderij (totaalbeeld van schip en stad), maar ook omdat dit in feite ook vaak het geval was. Bij bezoeken van buitenlandse delegaties bleef een schip soms voor de rede liggen om de praktische reden dat de haveningang te nauw of de haven te klein was (men vaart dan de haven bijvoorbeeld binnen met een sloep), of om protocollaire redenen (de gastheer of gastvrouw komt de bezoeker tegemoet op zee of ontvangt hem feestelijk op zee). Deze twee elementen speelden bijvoorbeeld mee in de beslissing van koning Louis-Philippe om koningin Victoria in zijn koninklijke sloep tegemoet te varen wanneer zij op 2 september 1843 op de rede van Le Tréport aankomt: “La bonne grâce serait, quand elle approchera et lorsque son bâtiment sera en rade, c'est-à-dire en parfaite sûreté, que le Roi monte en bateau ouvert pour la recevoir. Il est clair qu'il faut un bateau dans tous les cas. Je ne connais pas votre Tréport, mais, s'il est fait comme d'autres ports, le bateau à vapeur n'arriverait pas jusqu'au bord. Il faut toujours se mettre en chaloupe pour aborder” (5)

Dat de HMY Victoria and Albert de haven van Oostende binnenvaart is dus niet zo vanzelfsprekend. Misschien was Paul-Jean Clays zich daar wel degelijk van bewust toen hij de 'Haven van Oostende met het Britse Koninklijke yacht' schilderde? Het levert ons in elk geval een zeldzaam beeld op gelet op de veel vaker voorkomende afbeeldingen van het koninklijk schip voor de kust of voor de rede van andere havens. De HMY Victoria and Albert was 200 feet of 61 meter lang, 39 feet of 11,8 meter breed en met de paddle-boxes inbegrepen 59 feet of 18 meter breed. Daarmee was het schip veel groter dan de bovenvermelde Ariël en de eerste Belgische pakketboten die tot 1867 (pakketboot Louise-Marie) maar ongeveer vijftig meter lang en veel minder breed waren.

De beschrijving van de officiële ontvangst door koningin Victoria voegt weinig toe aan de berichtgeving in de pers, maar de passage over haar verblijfplaats loont dan wel weer de moeite. Let op het veelvuldige gebruik van het woord “small” wanneer zij haar verblijfplaats beschrijft. Het contrast van de Koninklijke residentie van Leopold met haar eigen buitenverblijven kan niet groter zijn. De delegaties moeten trouwens verspreid worden:

“It is in the street, - very nice and comfortable, though very small. We have a sitting room, opening into a small bedroom, next to which are my and Alberts dressingrooms. We have another small room in which we breakfast and lunch. Uncle and Louise are in another small house, and the Ladies and Gentlemen in others” (F).

De kinderen van koning Leopold komen haar groeten: Leopold (“very much grown”, ook al is hij pas acht jaar), Philip (“blue eyes very much like his mother's”) en Charlotte (“quite lovely, fine large brown eyes and beautiful features”). Zij vindt de drie kinderen “very shy”. (G). De rondleiding in het huis eindigt boven:

“We went up to the top of the house, into a small sort of Belvedere, which overlooks the sea, and after staying there a few minutes, we went down and took our luncheon, dear Uncle and Louise staying with us” (H).

Het mooie uitzicht vanuit de belvédère wordt in een aquarel vastgelegd door lady-in-waiting Canning.

Het programma is druk. Er zal 's avonds een diner in het stadhuis worden aangeboden, maar eerst wordt de stad bezocht :

“At 5 we walked out with Uncle and Louise and the Ladies and the Gentlemen, going through the little town, on to the “Digue”, which is a very nice walk, and delightfully situated, above the sea. There were great crowds out. The sands are quite beautiful and there is such an extent of them. Unfortunately we were followed by masses of people. The mixture of ½ French, ½ German of the Belgians is very singular and puzzled me, after having seen the French. The women are fat and healthy looking and almost all wear black cloth cloaks with hoods and no bonnets. This they say is a remains of former Spanish times” (I).

Hier vernemen we uit eerste hand dat het bezoek heel wat volk op de been gebracht heeft. Voor Queen Victoria is alles ook nieuw. Zij reist voor de eerste maal naar het buitenland en Oostende is de tweede stopplaats na een bezoek aan de Franse koning Louis-Philippe, van 2 tot 6 september 1843. Zij noteert niet enkel de lokale bijzonderheden, maar tekent ook vaak personages in de marge van haar dagboek. Bij bovenstaand fragment tekent zij bijvoorbeeld een Oostendse vrouw met zwarte cape met kap. Zij tekent ook priesters, nonnen, en soldaten met hun typische klederdracht die zij tijdens het bezoek aan Brugge en Gent ziet. Zij observeert en werkt zichzelf niet in de kijker. Het beeld dat de Oostendse bevolking te zien krijgt van Queen Victoria is niet het beeld dat men zou verwachten van de koningin van de grootste wereldmacht die het Britse rijk toen was. Lady Canning inspecteert bijvoorbeeld de garderobe van de koningin in het schip op weg naar Oostende en vindt die een koningin onwaardig (6). Het is begrijpelijk dat zij zich daar in haar functie als lady-in-waiting zorgen over maakt.

Er bestaat ook een neutraler getuigenis. Zo beschrijft Charlotte Brontë in een brief aan haar zuster Emily de ongewone niet-koninklijke stijl van Victoria tijdens haar bezoek aan Brussel op maandag 18 september 1843, na haar verblijf in Oostende: *“She was laughing and talking very gaily. She looked a little stout, vivacious lady, very plainly dressed, not much dignity or pretension about her. The Belgians liked her very well on the whole. They said she enlivened the sombre court of King Leopold, which is usually as gloomy as a conventicle...”(7) (J).*

Queen Victoria apprecieert 's avonds ook nog het menu van het diner in het Oostendse stadhuis en de grootmaarschalk van het Hof en de Muziekkapel van de Gidsen worden speciaal vermeld :

“Arschot is an excellent Grand Maréchal. The way of serving at Uncle's table, is a mixture of French and English, which is very nice. The Band of the Guides played beautifully during and after dinner” (K).

Dagboek: September 14

Na het ontbijt om negen uur, wordt wat bijgepraat met Leopold en Louise-Marie. Opnieuw wordt de aandacht van Queen Victoria gevestigd op wat zich op straat afspeelt:

“We were amused in looking out of the window at the people in the street. The women wear such curious caps and as well as the men and boys wooden “sabots” (L).

Het bezoek in Oostende vormt een gelegenheid om de banden met familie en vrienden aan te halen:

“We lunched with dear Uncle and Louise. Afterwards Albert presented to me Florschütz [...] We drove out with Uncle and Louise, in a Char à Bancs [...] We stopped and got out at a very nice house, where Aunt Julia is going to be lodged” (M).

Christoph Florschütz was de privé-leraar van Albert en zijn broer Ernst. Prins Albert is na zijn huwelijk met Queen Victoria altijd in contact gebleven met zijn leraar.

Aunt Julia, of prinses Juliana van Saksen-Coburg-Saalfeld, was een van de oudere zusters van Leopold I en de tante van koningin Victoria. Na haar huwelijk met grootvorst Constantijn Pavlovitsj van Rusland was zij ook gekend onder de naam Anna Feodorovna. Leopold wijst Victoria terecht omdat zij zich in Oostende onvriendelijk gedraagt tegenover tante Julia (8). Hij neemt hier dus zijn verantwoordelijkheid als gastheer van deze informele familiereünie waar de echte politieke machtsverhoudingen niet spelen.

Het dagboek vermeldt vervolgens een ontmoeting met prinses Feodora von Leiningen (de halfzuster van koningin Victoria) en haar man Ernest von Hohenlohe-Langenburg die 's namiddags in Oostende aangekomen zijn. De rest van de namiddag wordt een rit in de stad gemaakt:

“The fortifications are very fine and strong. The county is very flat; the people healthy looking, the greater part speaking Flemish and what French one hears is very bad. The people use and ride donkeys a good deal. The Flanders horses are very fine and the waggons extremely picturesque. All signs, names and trades, are written up in Flemish” (N).

De rondrit verloopt in een “char à bancs”, een rijtuig met vier wielen en dwars geplaatste banken. Het rijtuig werd reeds in de eerste helft van de 19de eeuw in Frankrijk gebruikt maar nog niet in het Verenigd Koninkrijk. De hogere klassen gebruikten het rijtuig om hun gasten rond te leiden. Koningin Victoria maakte haar eerste rit met de “char à bancs” tijdens haar bezoek aan koning Louis-Philippe van Frankrijk in de week voorafgaand aan het bezoek in Oostende. Ook de “barouche-and-four” van koning Leopold, een koets met vierspan, wordt tijdens het bezoek verschillende malen gebruikt.

Het diner vindt zoals de vorige avond in het stadhuis plaats, maar wordt nu door een theatervoorstelling gevolgd:

“After dinner we all went to the Play and saw a rather amusing Vaudeville called “l’Héritière” and part of an act of “Guillaume Tell” (O).

L’Héritière was een succesvolle vaudeville die voor de eerste maal in 1823 in Parijs opgevoerd werd. Een theateravond in de 19de eeuw was vaak een combinatie van muziek en toneel. Deze vrolijke éénakters in het Frans waren bedoeld als opwarmer voor het publiek. Van de romantische opera “Guillaume Tell” van Rossini worden ook vandaag nog vaak gedeeltelijke opvoeringen gebracht wegens de lengte van het stuk.

Deze voorstelling in de schouwburg van de Weststraat is eerder besproken in De Plate (9).

De plaatsen voor deze theateravond zijn zeer gegeerd, zoals blijkt uit een artikel in de Utrechtse provinciale en stads-courant van 18 september 1843: “Alhoewel de prijzen verdriedubbeld waren, kon men reeds vroeg in den morgen geene plaatsen bekomen.” (10)

Dagboek: September 15

“After breakfast, we again went over to dear Uncle and Louise, and were joint there by Feodore and Ernest, who are leaving this evening for England. On our return, after writing, Louise paid me a longish visit, and we talked of so many things. At 12 we set off for the railway, with our whole Party, in Uncle's fine Barouche and four. At the station we got into a most beautifully fitted up saloon, with a dressingroom opening out of it. At about 2, we reached Bruges, where there was a great crowd of people at the station” (P).

Queen Victoria geeft een gedetailleerde beschrijving van de rondleiding in Brugge en het bezoek aan de bezienswaardigheden. Net zoals in Oostende valt haar de gebrekkige kennis van het Frans op (of ligt het aan het accent?), ditmaal in de persoon van de pastoor van de Onze-Lieve-Vrouwekerk van Brugge:

“The unfortunate Curé made an absurd long speech in bad French, on our arrival; the French they speak is something too dreadful” (Q).

Het verloop van de avond in Oostende is ondertussen routine geworden:

“We reached Ostend by rail at 6 and dined again at half past 7 in the Hôtel de Ville” (R).

Dagboek: September 16

“Dear Uncle, Louise, and the children, came and sat with us, whilst we were having our breakfast. At 9, we started for Ghent, going by rail just like yesterday” (S).

Uit haar uitgebreide beschrijving van de stad Gent blijkt opnieuw, zoals in Oostende en Brugge, haar historische interesse. Zij is zich ongetwijfeld ook bewust van het unieke historische moment van haar reis. In Gent merkt zij op: *“an arch had been erected with the inscriptions “Victoria Reine d'Angleterre 1843, and Philippina de Hainault, Reine d'Angleterre, 1343”. It seems that Philippa was the last English Queen to come here” (T).* Vergeten wij ook niet dat zij de eerste Britse monarch is die voet aan land zet in Frankrijk sinds de ontmoeting van Hendrik VIII met Frans I.

Over het bezoek van Victoria aan Gent zegt het Gents Gastenboek: “komt op uitnodiging van koning Leopold I op 16 september in gezelschap van haar gemaal prins Albert van Saksen Coburg Gotha; bezoekt de kerk van het Elisabeth-begijnhof; de ontvangst is koel, van stadswege wordt geen toespraak gehouden” (11) . Queen Victoria vermeldt inderdaad geen toespraak in haar dagboek, maar heeft verder enkel lof voor de ontvangst. De Nederlandse pers wees op de grote aantallen nieuwsgierigen in Oostende, maar in Gent lijkt de situatie anders te zijn. De reeds vermelde Utrechtse provinciale en stads-courant van 18 september 1843 schrijft: “De straatjongens hieven een gejuich aan, doch anders heerschte er eene diepe stilte in de stad.”

Het contrast tussen Oostende en Gent kan misschien verklaard worden door het feit dat Oostende de uitvalsbasis is voor het koninklijk bezoek aan de Vlaamse steden en dus ook het hart van het gebeuren vormt. Er zijn hooggeplaatsten van het hof en (ex)-regeringsleden aanwezig. Op het diner van 16 september telt koningin Victoria, die zoals gewoonlijk een plaats krijgt tussen Leopold en Louise-Marie, 32 genodigden, waaronder baron de Stassart, grootmaarschalk d'Arschot, ex-minister en opperstalmeester d'Hane-Steenhuysse en ex-minister en gouverneur van West-Vlaanderen de Muelenaere. Zij merkt ook de burgemeester van Brugge, de Pelichy, op het diner op.

Queen Victoria vermeldt bij geen enkele gelegenheid de burgemeester van Oostende, ook niet bij de feestelijke aankomst op de eerste dag, terwijl zij wel de aanwezigheid noteert van de burgemeesters

van Brugge en Gent tijdens het bezoek aan hun respectieve steden. Misschien is de burgemeester van Oostende in de schaduw gebleven van de talrijke hooggeplaatsten in de Oostendse delegatie en verliest zij hem uit gedachten in haar dagboek ? In de pers lezen wij immers dat de burgemeester Serruys wel deel uitmaakte van de delegatie:

“Among the distinguished persons who were in attendance on their Majesties of Belgium to receive our beloved Sovereign were General Goblet, Minister for Foreign Affairs; Count d'Aerschoot, Grand Marshall of the Palace ; M. Conway, Intendent of the Civil List; the Burgomaster, M. Serruys; the Consuls of Great Britain, of the United States, the Sheriffs (Echevins), the Town Council (or Aldermen), several general and other officers of distinction, and a considerable number of elegantly dressed ladies. (12)(U).

De burgemeester werkt zich zelfs ongewild in de kijker:

“Thursday, 2 a.m.- Queen Victoria was very much amused when it was intimated to her that the celerity of her movements had somewhat embarrassed the honest burgomaster of Ostend (13) (V).

Nog elders lezen wij dat zij zelfs aan de burgemeester voorgesteld werd: *“Her Majesty requested the burgomaster, who was presented to her by the King, to express to the inhabitants of Ostend her gratitude for the brilliant and affectionate reception she had experienced” (14) (X).*

Dagboek: September 17

“After our breakfast walked over and visited dear Uncle and my beloved Louise, whom I love almost more than anyone else, and with whom I am on such intimate terms. Remained with them a little while, and then returned to write. At 1 a Clergyman held a Service for us downstairs...” (X)

De nauwe band die Victoria heeft met Leopold en Louise-Marie is een van de redenen waarom zij in 1850 naar Oostende zal terugkeren. De Clergyman waarvan sprake is Rev. Mr Jessop, Brits kapelaan in Oostende (15).

Om vijf uur maken de twee koninklijke paren een strandwandeling *“picking up shells of which there is an abundance, and such pretty ones. The sea was like a lake and there was a glorious sunset. We only returned at 7, when it was nearly dark, and the stars just appearing. I feel so at home now and so pleased, only regretting to have to go away so soon. At 8 ,we dined, only ourselves, the Seymours, some Officers and Florschütz. The good people of Ostend have illuminated the town every night” (Y).*

Het diner wordt in kleinere kring gehouden, waar ook de Seymours vaak te gast zijn. Sir G. Hamilton Seymour, Brits diplomaat in Brussel, behoort tot de vertrouwelingen van Victoria and Albert. De feestelijke verlichting van een stad was een traditie bij hoog bezoek.

Dagboek: September 18, The Palace Brussels and Laeken

“Breakfasted at ½ p. 8, and at 9 we all set off for the railway station. I left Ostend with regret, having spent a happy time there. We passed Bruges, Ghent, where the Authorities appeared, Termonde where the Bourguemestre made a speech and Malines the tower and the gates of which, we saw at a distance” (Z).

Hier eindigt het koninklijk verblijf in Oostende. Het Koninklijk paar wordt ontvangen in Brussel en bezoekt Antwerpen op 19 september. Op 20 september keert Victoria vanuit Antwerpen naar Engeland terug aan boord van de HMY Victoria and Albert.

Tweede verblijf in Oostende in 1850

Van 22 tot 24 augustus 1850 verblijft Victoria een tweede maal in Oostende. Ook dit bezoek beschrijft zij met veel enthousiasme in haar dagboeken (“*am delighted to be again at Ostend*”). Ditmaal wordt de burgemeester wel (naamloos) vermeld in het ontvangstcomité. Queen Victoria en Prince Albert, vergezeld van hun vier oudste kinderen, ontmoeten Leopold, maar Louise-Marie heeft de kracht niet meer om de verplaatsing van Brussel naar Oostende te maken. Sir James Clark, de lijfarts van Victoria, wordt door de koningin naar Laken gestuurd. Hij ziet de toestand somber in.

De bijdrage van het bezoek van Queen Victoria tot de iconografie van Oostende

Uit de dagboeken van Queen Victoria blijkt een grote nieuwsgierigheid naar de tradities van het bezochte land. Zij houdt niet enkel dagboeken bij, maar wil haar reizen ook visueel vastleggen. De iconografie van Oostende is door het koninklijk bezoek op drie manieren verrijkt:

a) een tekening van Queen Victoria in de marge van haar dagboeken

13 september 1843: een Oostendse vrouw met volgens Queen Victoria een typische klederdracht (“*black cloth cloaks with hoods and no bonnets*”)

b) Queen Victoria's Sketchbook

Queen Victoria houdt naast haar dagboek een sketchbook bij waarin zij taferelen uit het dagelijkse leven afbeeldt. Zo tekent zij op 22 augustus 1850 “Children and woman at Ostend – from the window of Uncle Leopold's house”.

c) Queen Victoria's Souvenir Album, volume I (www.royalcollection.org.uk)

Queen Victoria's Souvenir Album is een verzamelalbum met aquarellen en tekeningen, vooral van reizen. Volume I bestrijkt de periode 1839-1843. Een deel van dit volume bestaat uit een reeks aquarellen die de Franse koning Louis-Philippe aan Queen Victoria geschonken heeft als herinnering aan haar bezoek aan Frankrijk begin september 1843. De kunstenaars Isabey en Lami leverden enkele bijdragen.

Na Frankrijk wordt België bezocht. Het album bevat twee aquarellen met zichten op Oostende.

Het uitzicht vanuit de belvédère in de koninklijk residentie wordt vastgelegd door Charlotte, Viscountess Canning (1817-61), lady-in-waiting van Queen Victoria. (Queen Victoria's Souvenir Album, volume I, folio 55). Zij vergezelde de koningin op verschillende reizen tijdens dewelke zij veel getekend en geschilderd heeft.

Een andere aquarel is van de hand van Alexandre Francia (1820-84) (Royal Yacht 'Victoria and Albert I' approaching Ostend, Queen Victoria's Souvenir Album, volume I, folio 54). De afbeelding is ook terug te vinden op de beeldbank van Oostende als lithografie. (PT/G0016). Net als bij Verboeckhoven ziet men een gedetailleerd Oostende op de achtergrond, maar het schip zet koers naar de haven.

De aquarel kan op verschillende manieren in het album terechtgekomen zijn. De kunstenaar kan ze op eigen initiatief of op vraag van Victoria bezorgd hebben. Uit de commentaar bij de tekeningen en aquarellen in de Royal Collection blijkt dat Queen Victoria soms zelf bij kunstenaars om een werk of een kopie ervan vroeg (zo kreeg marineschilder J.W. Carmichael 20 gns voor een pentekening van het schip Royal George). Het gebeurde ook dat de gastheer, zoals de Franse koning Louis-

Philippe, of de gastvrouw achteraf enkele werken als herinnering liet bezorgen. The Royal Collection acht het bijvoorbeeld mogelijk dat koningin Louise-Marie aquarellen van het bezoek aan België en in het bijzonder aan Brussel achteraf aan Victoria toegestuurd zou hebben.

VERWIJZINGEN

- (1) The Illustrated London News, juli-december 1843, pp. 193 tot 197, Volume 3 van The Illustrated London News (Google Books)
- (2) Dagblad van 's Gravenhage, 18 september 1843 (kranten.kb.nl)
- (3) L'Illustration, nr. 0031, 30 september 1843 (www.gutenberg.org/ebooks/38725)
- (4) Weekly Chronicle, zaterdag 23 september 1843 (newspaperarchive.com/weekly-hronicle/1843-09-23). Over deze triomfboog die te zien is op de illustratie in The Illustrated London News en in de beeldbank (PT/E0007), zegt koningin Victoria niets. In haar dagboek oogt de ontvangst heel wat minder spectaculair: “*A little “Pavillon” had been arranged, in which we stopped for a few moments*”.
- (5) Revue des Deux Mondes, maart 1902, Ernest Daudet, p. 374 (www.revuedesdeuxmondes.fr).
- (6) CHRISTOPHER HIBBERT, Queen Victoria, A personal history, Da Capo Press, 2001, p. 168. (Google Books)
- (7) www.thebrusselsbrontegroup.org
- (8) GITA DENECKERE, Leopold I, De eerste koning van Europa, 2011, Antwerpen: De Bezige Bij, 2011), p. 325.
- (9) JEAN-MARIE BEKAERT, Het Marie-Joséplein, De Plate nr. 7, september 1993, p.. 217.
- (10) kranten.kb.nl
- (11) www.gent.be/docs/Departement%20Cultuur/Stadsarchief%20-%20De%20Zwarte%20Doos/Gents%20gastenboek.pdf
- (12) The Sidney Morning Herald, vrijdag 26 januari 1844 (http://trove.nla.gov.au/)
- (13) ibid.
- (14) Weekly Chronicle, zaterdag 23 september 1843 (newspaperarchive.com/weekly-chronicle/1843-09-23)
- (15) The Gentleman's Magazine, Volume XX, 1843, p. 425 (Google Books)

VERTALING VAN DE ENGELSE TEKSTEN

- (A) We hebben om acht uur ontbeten [...]. We zijn vertrokken met Lady Canning, Miss Hamilton, Lord Liverpool, Lord Aberdeen, Lord Charles, Anson en Sir Edward Bowater en zijn in onze sloep gestapt aan de Pier “[...]. We zijn aan boord gegaan van ons Jacht, met hetzelfde gezelschap van tevoren en tegen 9.00 uur waren we op weg. Het was een mooie dag, maar de zee was ruig en de wind blies hard [...] Vervolgens zijn we langs Sandgate, Folkestone en Dover gevaren.
- (B) [...] we moeten aan boord gaan van de “Ariel” om naar Oostende te gaan, omdat de Victoria and Albert te breed is om binnen te varen, en de zee niet kalm genoeg is [...].
- (C) Albert is naar Lord Adolphus gestapt, die gezegd heeft dat het geen zin heeft te proberen aan boord te gaan van de “Ariel”, maar dat we beter met het Jacht zouden gaan, omdat de piloot meende dat we Oostende zo konden binnenvaren (daar hadden ze wel eerder kunnen aan denken).
- (D) De kust is zeer vlak en het is pas als we naderbij kwamen, rond één uur, dat er land zichtbaar werd. Tegen twee uur zijn we de haven binnengevaren wat geen sinecure was en waarvoor

Smithett alle lof verdient. De toegang is zeer smal, met 2 “jetés” aan elke kant. We zijn nogal dicht langs de Pier gevaren, waar Nonkel (in uniform), liefste Louise [...] stonden.

- (E) Queen Victoria heeft veel plezier beleefd aan de manier waarop zij de bewoners van Oostende verrast heeft. Hare Majesteit was immers veel vroeger dan verwacht aangekomen en op weg naar het paleis in de Langestraat heeft zij hartelijk gelachen om de drukte en de verwarring van een groepje arbeiders die een triomfboog aan de haven aan het oprichten waren die amper half afgewerkt was toen de Koninklijke bezoeker aankwam.
- (F) Het is aan de straat – zeer mooi en comfortabel, maar zeer klein. We hebben een zitplaats die uitgaat op een kleine slaapkamer met daarnaast mijn en Alberts kleedkamers. We hebben nog een andere kleine kamer waar wij ontbijten en lunchen. Nonkel en Louise verblijven in een ander klein huis en de Ladies en Gentlemen in nog andere.
- (G) De kinderen van koning Leopold komen haar groeten: Leopold (“een opgeschoten jongen”, ook al is hij pas acht jaar), Philip (“blauwe ogen net als die van zijn moeder”) en Charlotte (“een lieflijk meisje, mooie grote bruine ogen en fijne trekken”). Zij vindt de drie kinderen “zeer verlegen”.
- (H) We zijn tot helemaal boven het huis gegaan, in een soort klein Belvédère, met zeezicht, en na enkele minuten zijn we terug naar beneden gegaan en hebben we geluncht, terwijl Nonkel en Louise ons gezelschap hielden.
- (I) Om vijf uur zijn we naar buiten gegaan met Nonkel en Louise en de Ladies en Gentlemen, door de kleine stad naar de dijk, een mooie wandelplaats en prachtig gelegen boven zee. Er was veel volk op de been. De stranden zijn mooi en er zijn er zoveel. Helaas werden we gevolgd door tal van mensen. De mix van half Frans, half Duits van de Belgen is zeer bijzonder en intrigeerde mij, nadat ik de Fransen gezien had. De vrouwen zijn dik en zien er gezond uit en dragen bijna allemaal zwarte capes met kappen en geen bonnets. Men zegt dat dit nog uit vroegere Spaanse tijden stamt.
- (J) Ze lachte en praatte voluit. Ze leek een kleine vastberaden en levendige lady, zeer gewoon gekleed, zonder statig voorkomen en met weinig uiterlijk vertoon. De Belgen hielden alles bij elkaar erg van haar. Ze zeiden dat ze leven bracht aan het sombere hof van koning Leopold, dat doorgaans even mistroostig was als een conventikel...
- (K) Arschot is een uitstekende Grootmaarschalk. De bediening aan Nonkels tafel, is een Frans-Engelse mix, wat zeer aangenaam is. De muziekkapel van de Gidsen heeft prachtig gespeeld tijdens en na het diner.
- (L) We keken geamuseerd door het venster naar de mensen op straat. De vrouwen dragen eigenaardige capes en net als de mannen en de jongens houten klompen.
- (M) We hebben geluncht met Nonkel en Louise. Daarna heeft Albert mij aan Florschütz voorgesteld [...] We zijn met Nonkel en Louise, in een Char à Bancs gaan rijden [...] We zijn gestopt en uitgestapt aan een zeer mooi huis, waar tante Julia zal verblijven.
- (N) De vestingen zijn buitengewoon en stevig. Het gebied is zeer vlak; de bevolking ziet er gezond uit en de meerderheid spreekt Vlaams, en het Frans dat men hoort is zeer slecht. De mensen gebruiken en berijden vaak ezels. De Vlaamse paarden zijn zeer mooi en de karren bijzonder pittoresk. Alle borden en namen zijn in het Vlaams.

- (O) Na het diner zijn we allemaal naar het theater gegaan en we hebben een best vermakelijke vaudeville “l’Héritière” gezien en ook een deel van een akte van “Guillaume Tell”.
- (P) Na het ontbijt zijn we opnieuw naar Nonkel en Louise gegaan, waar ook Feodore en Ernest zich bij ons gevoegd hebben: Zij vertrekken vanavond naar Engeland. Bij onze terugkeer, na wat schrijven, heeft Louise mij een vrij lang bezoek gebracht en hebben wij over zoveel zaken gepraat. Om twaalf uur zijn we vertrokken naar de trein, met gans ons gezelschap, in Nonkels mooie barouche and four. In het station wachtte ons een zeer mooi ingericht salon, met een dressingroom. Tegen twee uur zijn we in Brugge aangekomen, waar veel volk aan het station stond.
- (Q) De arme pastoor heeft bij onze aankomst een absurd lange speech in schabouwelijk Frans gehouden,; het Frans dat zij hier spreken, is vreselijk.
- (R) We zijn om zes uur met de trein in Oostende aangekomen en hebben opnieuw om zeven uur dertig in het stadhuis gegeten.
- (S) Nonkel, Louise, en de kinderen zijn bij ons komen zitten tijdens ons ontbijt. Om negen uur zijn we naar Gent vertrokken, met de trein zoals gisteren.
- (T) Er was een boog opgericht met de vermelding “Victoria Reine d’Angleterre 1843, and Philippina de Hainault, Reine d’Angleterre, 1343”. Philippa was klaarblijkelijk de laatste Engelse koningin die hier geweest is.
- (U) Onder de hooggeplaatste personen die samen met de Majesteiten van België onze geliefde koningin opwachtten, waren Generaal Goblet, Minister van Buitenlandse Zaken; Graaf van Aerschoot, Grootmaarschalk van het Paleis ; de heer Conway, Intendant van de Civiele Lijst; de Burgemeester, de heer Serruys; de consuls van Groot-Brittannië, de Verenigde Staten, de schepenen, de gemeenteraad, verscheidene vooraanstaande hoge en andere officieren, en een aanzienlijk aantal elegant geklede dames.
- (V) Donderdag, 2 a.m.- Queen Victoria vond het zeer grappig toen haar te kennen gegeven werd dat de brave burgemeester van Oostende wat moeite had met de snelle verplaatsingen van Hare Majesteit.
- (W) Hare Majesteit vroeg de burgemeester, die aan haar voorgesteld werd door de Koning, om haar dankbaarheid uit te drukken bij de inwoners van Oostende voor de schitterende en hartelijke ontvangst.
- (X) Na ons ontbijt hebben wij een bezoek gebracht aan Nonkel en mijn liefste Louise, die ik bijna liever zie dan wie ook en waarmee ik zo goed bevriend ben. Ik ben even bij hen gebleven en ben dan terug gaan schrijven. Om één uur heeft een geestelijke voor ons beneden een dienst gehouden...”
- (Y) ...schelpen rapen waar er zoveel van zijn en zoveel mooie. De zee leek op een meer en er was een prachtige zonsondergang. We zijn pas om zeven uur teruggekeerd, toen het bijna donker was en de sterren net zichtbaar werden. Ik voel mij hier nu zo thuis en ben zo blij en betreur alleen maar dat ik zo snel moet vertrekken. Om acht uur hebben we gegeten, enkel wij, de Seymours, enkele officieren en Florschütz. De aardige mensen van Oostende hebben de stad elke avond verlicht.

(Z)) We hebben om acht uur dertig ontbeten en om negen uur zijn wij allemaal naar het treinstation vertrokken. Ik heb Oostende met spijt verlaten, want ik heb er een gelukkige tijd gekend. We zijn langs Brugge gereden, Gent waar de autoriteiten aanwezig waren, Dendermonde waar de burgemeester een speech gehouden heeft en Mechelen waarvan wij de toren en de poorten in de verte gezien hebben.

Supplied by Royal Archives
© HM Queen Elizabeth II 2012

Een tekening van Queen Victoria uit haar dagboek. Een Oostendse vrouw met, volgens haar, een typische klederdracht (13 sep 1843)

Supplied by Royal Collection Trust/© HM Queen Elizabeth II 2012

Een tekening uit haar schetsboek. Kinderen en een vrouw in Oostende. Gezien van uit het venster van nonkel Leopolds woning.

DE OOSTENDSE ZEEVISSERIJ EEN EEUW GELEDEN 1913- 2013

door Rudy DE CLERCK

Honderd jaar terug speelde Oostende als vissershaven een absolute hoofdrol op de Belgische kust, maar evenzeer in de Noordzee was die rol zeker niet onbelangrijk. Heden is dat jammer genoeg vervlogen tijd : 291 vaartuigen in 1913, nu nog amper 24 ; 1000 vissers in 1913, nu nog amper 186...

In 1913 was er een intense visserijactiviteit en bovenop ontwikkelden er zich heel wat plannen naar de toekomst toe, maar de komst van WO I heeft al die innoverende plannen, vooral op gebied van de vlootstructuur en de havenstructuur, abrupt doen stoppen. Vandaar dit artikel om die periode juist ervoor even te belichten en te vergelijken met het vervolg ervan.

De vloot

Tot op het einde van de 19^e eeuw werd de visserij uitsluitend met zeilboten uitgeoefend maar vanaf 1890 begon de intrede van stoomtreilers. Dit had voor gevolg dat de vlootstructuur een ware omwenteling onderging: het aantal zeilvaartuigen voor de ‘diepzee’ visserij daalde in Oostende vanaf dan gestaag : van 139 in 1900 naar 63 in 1913. De visserij met zeilboten betekende hoe dan ook hard labeur voor de bemanning : zeilen, vissen en verwerken van de vangst met aan boord amper 5 bemanningsleden.

Houten zeilvissersvaartuig O.134 "Naar mijn genoegens". met daarachter een jolletje.
Bron : NAVIGO – Fotograaf: E. Dewulf-Pottier

Anderzijds bleef het aantal motorvaartuigen jaar na jaar stijgen en bereikte eind 1913 reeds 29 eenheden. Bij de 63 zeilboten waren er echter wel reeds zes zogenaamd “gemengde”, dus zowel met motor als met zeilen. Een daarvan was de O18, “Charles Yvonne” met eigenaar Eugène Rau, de bekende Oostendse haringroker uit de Ooststraat. Er waren meer dan 10 vissers aan boord van het vaartuig uitgerust met een Diesel Deutz met vier cilinders en een lengte van 27 meter. Men beschikte aldus over 155 PK en een mogelijke ladingcapaciteit voor 700 ton haring. De vaarsnelheid liep op tot 8 knopen, maar met de zeilen aangespannen kwam er uiteraard nog heel wat snelheid bij.

Die stoomvaartuigen betekenden een gevoelige stijging van de vangstmogelijkheden en dit was dus een kleine revolutie in de sector. Toch bleek de hierbij betrokken investering voor sommige reders een serieuze hinderpaal. Bovendien was de rol van de motorist van zeer groot belang (toen een nieuw beroep in de zeevisserij).

Het aantal kleine sloepen van minder dan 25 ton kende na de eeuwwisseling ook een stijging met een totaal van 70 eenheden in 1913.

Tenslotte waren er nog 158 'canots' ofte roeiboten actief in de kustwateren. In totaal toen 291 Oostendse vissersvaartuigen.

Het vissersleven van toen. Het leven aan boord.

In 1913 en ervoor werd het vissersleven aan boord beschreven als ruw, triestig en bewogen. Het was soms een ongelijke strijd tegen de verraderlijke oceaan met zijn brutale stormen, stromingen, mist, vriestoestanen en bovenop de strijd tegen ongevallen en ziekten. Kortom een gedurige strijd die thans gelukkig minder het geval is dank zij de beschikbare techniek aan boord. De inbreng van motorvaartuigen hebben een zeer grondige verbetering van de werkomstandigheden gebracht. Met een bemanning van gemiddeld 11 vissers, waaronder de kapitein, de 'tweede', de machinist, twee stuurmannen, vier matrozen en twee scheepsjongens was het werk over een etmaal meer egaal verdeeld. De verloning na een reis gebeurde op basis van een verdeelsleutel in functie van hun graad van belangrijkheid en ervaring aan boord.

De aanvoer en de prijzen

Ondanks het feit dat de Oostendse vaartuigen voor bijna 70 % van de aanvoer zorgden in de Oostendse vismijn, was er toch een groot aandeel vanuit een zeer gevarieerde oorsprong. De aanvoer van vaartuigen uit De Panne, Koksijde, Oostduinkerke, Nieuwpoort, Heist, Zeebrugge en Blankenberge waren samen goed voor ongeveer 5%. Verder was er de verkoop door vaartuigen uit Engeland, Frankrijk, Nederland, Duitsland, Zweden en Noorwegen, in totaal een aandeel van 20 %. Hierbij was zeker het aandeel van Noorse vaartuigen zeer belangrijk (8.5 %) wat toch eigenaardig was gezien de toch grote af te leggen afstand vanuit hun thuishaven.

De top drie vissoorten qua aanvoergewicht waren achtereenvolgens kabeljauw, schelvis en schol. Ook toen was tong reeds prijzig met 2.88 Frank per kilo. Op basis van een vergelijkbare index van toen zou dat een goeie 16 euro hebben gehaald. Kabeljauw schommelde tussen 2 en 3 frank het stuk maar in die tijd zullen het wel serieuze kleppers van enkele kilo's geweest zijn.

Het visserijonderwijs

Vroeger ging de kennis van het vissersberoep bijna uitsluitend van vader op zoon, zonder enige schoolopleiding. Dat veranderde eind de negentiende eeuw. Toen waren aan de kust niet minder dan acht visserijscholen actief, bijna allemaal vrije scholen. In Oostende waren er twee: de gemeentelijke en de vrije.

In 1886 werd in Oostende een gemeentelijke visserijschool opgericht. Men was ervan overtuigd dat toekomstige vissers een basiskennis moesten hebben voor talen, rekenkunde en navigatie. Vier leraren (onder wie ook de directeur) stonden in voor dat onderwijs dat in 1913 gevolgd werd door een 41 leerlingen, allen onder de 14 jaar. Het betrof een studie van twee jaar, waarbij in het eerste jaar vooral de talenkennis (Vlaams, Frans en Engels), terwijl het tweede jaar meer de praktijk primeerde, zoals de navigatie, het vissen en het maken van netten.

Twee jaar later, in 1888, werd de vrije visserijschool gesticht. Paster Pype was uiteraard de grote animator van deze school. Het ging daar over drie schooljaren, waarbij het talenpakket zich

beperkte tot het Vlaams en meer praktijkgebonden vakken primeerden zoals het breien van netten en het herstel ervan, maar ook het onderhoud van machines. Een duidelijk andere wending dan de gemeentelijke school en zeker een meer aan de nieuwe ontwikkelingen gebonden onderwijs. Vijf leraren (ook de directeur) waren er in 1913 actief voor 111 leerlingen, een duidelijk hoger leerlingenaantal dan de gemeenteschool. Bovendien werd er groot belang gehecht aan wetenschappelijke (biologische) kennis van de fauna en flora en de industrialisatie in de vele takken van het bedrijf zoals de koeltechniek en de visverwerking.

En uiteraard was er de Ibis school, het Koninklijk werk ten behoeve van de visserswezen. Ook daar was een visserij opleiding aanwezig.

Ondanks al die initiatieven bleken toen amper 15 % van de nieuwe vissersjongens hun opleiding op school te hebben gehad. Het merendeel kreeg – zoals voorheen - de opleiding direct aan boord van vader of een familielid.

Radiotelegrafie

Een zeer belangrijke verbetering in de Oostendse vissersvloot was de intrede van een radiozender in 1913. Vooraf was dat wel al een tijdje operationeel op de pakketboten.

Het was op het stalen schoolschip-treiler 'Ibis VI' waar draadloze apparatuur werd geïnstalleerd. Het morseapparaat van 350 Watt had een zendbereik van 100 nautische mijl. Het was de start van een periode waarop de communicatie tussen wal en schip eindelijk tot stand kwam.

Weerkundig station

1913 was duidelijk een jaar met belangrijke innovaties : er werd beslist een weerkundig station op te richten in de duinen van Raversyde met een pyloon van 25 meter voorzien van twee windsnelheidsmeters en een antenne voor radiotelegrafie. Ook aan de Demeysluis was er een informatiepost gepland. Begin 1914 werden de definitieve plannen van architect Damans naar het ministerie van Openbare werken gestuurd. De daaropvolgende oorlog zal wel het einde betekend hebben van dit initiatief .

Plannen voor herinrichting haven

De aanlandingen van vissersvaartuigen werd sterk belemmerd door de te grote trafiek in de toenmalige Oostendse haven. De af- en uitvaarten van de pakketboten en de vrachtboten hinderden veelvuldig de activiteiten van de vissersvloot in de haven en de vraag voor de bouw van een nieuwe vismijn aan de Oosteroever werd steeds heviger. De bestaande vismijn, de "cierk", bleek te klein geworden, vooral door de steeds groter wordende aanvoer door de motortreilers. In de morgen van 31 maart 1913 bij voorbeeld moest het lossen van vis zelfs tijdelijk gestaakt worden door het gebrek aan voldoende opvangcapaciteit in de vismijn. Zeven stoomtreilers hadden toen samen een te grote lading om alles tegelijk te kunnen lossen en verkopen.

De plannen voor een aparte haven voor visserij en marine en één als handelshaven werden door de lokale politici in de Kamer van volksvertegenwoordigers meermaals en hevig verdedigd. Ook John Bauwens was hierbij als reder en als secretaris van de visserijsector zeer nauw betrokken. De lokale politici ergerden zich ook aan de uitbouw en de subsidies voor de Zeebrugse vissershaven. De WO I heeft de Oostendse plannen verijdeld en het was pas in 1934 – dus 20 jaar later- dat de nieuwe vismijn er is gekomen. De "cierk" ,gebouwd in 1879, werd uiteindelijk afgebroken in 1936.

Legerdienst

Een zeer belangrijke dag voor de visserij werd 30 april 1913, want toen werd in de Kamer van volksvertegenwoordigers een wetswijziging goedgekeurd om jonge vissers voortaan vrij te stellen van legerdienst. Dit was tot stand gekomen na veelvuldige interpellaties van lokale politici.

Anderzijds gaven een officier en twee onderofficieren opleiding aan de Ibis wezen als voorbereiding tot hun militaire dienst.

Internationaal congres over de visserij

Midden augustus 1913 werd op het Oostendse stadhuis het zesde internationaal visserij congres gehouden met eventjes 200 deelnemers uit 35 verschillende landen waaronder zelfs een Japanse 'fonctionnaire'. Dit te mogen inrichten bewijst dat Oostende als visserijhaven toen zeer belangrijk was. Toenmalig burgemeester Liebaert opende het congres in de grote zaal van het stadhuis in het bijzijn van een massa notabelen en politici, o.a. marine minister Seghers en provincie gouverneur Janssens de Bisthoven. De belangrijkheid van het congres werd benadrukt door het ondertekenen van een protocol door 21 landen in verband met het eerste hoofdstuk van het universele zeerecht. Thema's als de sociale zekerheid, de veiligheid, de opleiding van de vissers werden besproken alsmede de scheepsbouw, de radiotelegrafie en tenslotte ook de oceanografie en de wetenschap die daarbij betrokken was. Ook de erkenning van de zgn. territoriale wateren, inclusief de straffen betrokken bij het negeren ervan, kwamen aan bod.

Bovenop waren een aantal excursies voorzien, nl. naar Gent (wereldtentoonstelling) en naar Zeebrugge en Blankenberge met speciaal ingerichte trein- of tramreizen. Ook een bezoek aan de Ibis school en - vaarttuig werd zeer gesmaakt. Het congres eindigde met een luxueus banket in de kursaal. Zeer merkwaardig is dat in alle berichtgevingen omtrent dat gebeuren de naam van Paster Pype ontbrak!

Bovendien ontving koning Albert I persoonlijk de afgevaardigden hier in zijn Koninklijk châlet. Hij benadrukte in zijn toespraak het belang van de Vlaamse zeevisserij als een middel tot vernieuwing van onze zeehandel en wees ook op de noodzaak voor België om dringend over een vloot voor de militaire zeemacht te kunnen beschikken.

Vistreinen

Het vervoer van vis naar het binnenland was toen het vlugst met de trein. Dit dagelijks vervoer kende in die tijd veel moeilijkheden. Vertragingen in de visverkoop, verkeerde opdrachten van bestemming waren legio. Bovendien waren de spoorwegen niet erg soepel bij dit specifiek transport. Zo weigerden ze bij voorbeeld in 1913 een aanvraag voor transporten naar het buitenland. Bovendien verhoogden ze toen ook de transportprijs met eventjes 50 % voor bepaalde trajecten. Begin maart 1913 vertrok de laatste vistrein richting binnenland, ook de 'witte trein' genoemd. Koelvrachtwagens namen vanaf dan die opdracht over.

XXX

Al deze mooie plannen, initiatieven en innovaties in 1913 werden jammer genoeg het jaar daarop bruusk tot stilstand gebracht door WO I. De activiteiten tijdens die oorlogsperiode werden reeds uitvoerig beschreven in talloze artikels van Roger Jansoone in "De Plate".

Bronnen :

- gescande Oostendse documenten- Bibliotheek Oostende
- Charles De Zuttere : Enquête sur la pêche maritime en Belgique 1909-1914.

EEN VERGETEN KAPEL IN SINT SEBASTIAANSTRAAT 41.

door Gerard DANIËLS

Wie vandaag in de Sint-Sebastiaanstraat wandelt, is verwonderd daar de gevel van een kerk aan te treffen. Aanleunend hieraan bevindt zich een gebouw dat aan een klooster doet denken. Het betreft een gesloten bebouwing waardoor moeilijk een zicht te krijgen valt van wat achter de gevels huist.

In de Adolf Buylstraat werd het huis nr. 38 afgebroken en wordt momenteel een nieuwe winkelruimte opgetrokken. Op de achtergrond van het perceel ziet men verrassend ook een kerk opduiken die schijnbaar gerenoveerd wordt.

Beide kerken zijn natuurlijk dezelfde kerk maar vanuit een tegenovergesteld perspectief bekeken. Er moet ergens een uitzonderlijke waarde aan verbonden zijn aangezien ze opgenomen werd in de lijst van onroerend erfgoed onder nr. 56599.

HOSPITAALKAPEL (1707 – 1874)

Het verhaal begint in de 17° eeuw. Op 4 april 1684 schenkt Balthazar Van Nuys het nodige geld aan zijn nicht Marie-Christine Van Nuys om de “HOSTELRIJE DEN HERDT“ met erve en aanhorigheden in de toenmalige Weststraat (nu Adolf Buylstraat) aan te kopen. Het perceel strekte zich uit tot de achterliggende Sint-Sebastiaanstraat (1). De aankoop was bedoeld om een gesticht voor behoeftige ouden van dagen (+60 j) op te richten onder de naam “GODSHUIS DE DRIE CONYNGHEN”. Het opende in 1707 en bleef als zodanig in functie tot 1772. Op een schets van de plattegrond uit die periode staat reeds duidelijk aangegeven: “een capelle met syn sale“ (2).

De gezusters REYNGOET anderzijds hadden in 1768 een privaat hospitaal ten behoeve van arme zieken opgericht in de Kapellestraat. Gezien de gebouwen daar te klein werden, keken ze uit naar een ruimer pand en kwamen uit bij het bovenvermelde “GODSHUIS DE DRIE CONYNGHEN“ dat reeds afgestemd was op verzorging. Zij schonken de stad een aanzienlijke som om het te verwerven (1770). Het werd het eerste stedelijk burgerlijk hospitaal onder de naam “O.L.V.-DER VERDRUKTEN”. De gratis verzorging gebeurde door de zusters van de SINT-AUGUSTINUSORDE die ook de kapel onderhielden. Het hospitaal bleef daar gehuisvest tot 1874, meer dan 100 jaar, om dan te verhuizen naar een nieuwbouw in de Edith Cavellstraat waar nu het SOCIAAL HUIS haar kantoren heeft (3).

De nu vrij gekomen gebouwen in de Weststraat werden in hetzelfde jaar (1874) openbaar verkocht, ditmaal aan de geestelijkheid van de parochie SINT-PETRUS EN PAULUS als meest biedende. Die stelde op haar beurt het domein ter beschikking van de pas opgerichte “CERCLE CATHOLIQUE”, een kring van de ontlukende middenstand. Er werden verbouwingswerken uitgevoerd wat leidde tot een hotel-restaurant. Ook toen bleef in het grondplan de kapel duidelijk ingetekend. Er werden diensten gehouden ten behoeve van de leden.

SCHOOLKAPEL (1874 – 1944)

Op het einde van de 19° eeuw woedde in het ganse land de eerste schooloorlog. Ook Oostende ontsnapte hieraan niet. In 1838 hadden de ZUSTERS VAN DE H. JOZEF een volksschool opgericht, onder leiding van zuster HERBAU, in een gebouw in de Witte Nonnenstraat (thans nr 37) dat toebehoorde aan de Stad Oostende. Er volgden tot 600 meisjes Nederlands- en Franstalig onderwijs (8). In het vuur van de schoolstrijd werd hen echter in 1877, bij beslissing van het

Stadsbestuur, de toegang tot de lokalen voortaan ontzegd. De zusters zochten een oplossing voor hun leerlingen en verkregen van de CERCLE CATHOLIQUE, die weldra zou verhuizen en uiteindelijk op het Wapenplein terecht kwam (huidige lokalen van UNIZO), de toelating om ondertussen een deel van de gebouwen in de Sint-Sebastiaanstraat te betrekken. Daar werd meteen terug een gratis volksschool ingericht, evenals een betalende sectie voor meisjes uit de begoede burgerij, in de volksmond de SCHOOL VAN DE CIRKEL genoemd. In de jongensafdeling heeft o.a. de befaamde oostendse kunstschilder JAN DE CLERCK jarenlang school gelopen tot 1893 waarna hij overstapte naar het O.L.V. COLLEGE (9).

De kapel kreeg daardoor een nieuwe invulling, van hospitaal- naar schoolkapel. Toch werd ze mede ingeschakeld in het parochiaal leven. De brand die de grote kerk in 1896 totaal verwoestte, vond hier tijdelijk een noodoplossing. Wat later herhaald werd (1917) tijdens de eerste wereldoorlog toen de nieuwe hoofdkerk zware schade had geleden wegens bombardementen (7).

Ook buitenschoolse activiteiten grepen er plaats (o.a. de bijeenkomsten van de congregatie van de jonge dochters), er werden triduüms en sermoenen gehouden en in 1918 eenmaal een Plechtige Communie (2).

De zusters bleven in de school les geven tot 1940 om dan te verhuizen naar hun huidige vestiging in de Alfons Pieterslaan.

De tweede wereldoorlog (40 – 44) had nare gevolgen voor het onderwijs. Schoolgebouwen werden aangeslagen om troepen in te kwartieren. Zodat de directies kunst- en vliegwerk moesten uithalen om voor hun leerlingen ergens onderdak te vinden.

Dit overkwam ook de VRIJE VISSERISCHOOL PASTER PYPE die nog maar pas in 1939 haar intrek had genomen in gloednieuwe moderne lokalen in de gelijknamige straat. De Duitse bezetter legde er manu militari beslag op. Gelukkig kon de school de vrij gekomen klassen in de Sint-Sebastiaanstraat bekomen. Eerst stelde er zich geen onoverkomelijk probleem voor directeur CHIELENS want er waren maar 9 leerlingen meer overgebleven gezien een groot deel van de vissersfamilies naar Engeland was gevlucht. Maar er volgde meteen een explosieve groei zodat, vier jaar later, in 1944 reeds opnieuw 55 pupillen in de rij stonden.

Bij de bevrijding van de stad werd de toestand echter wanhopig chaotisch. De Duitse bezetter werd in de moderne school in de Paster Pypestraat door Engelse soldaten vervangen doch ook de gebouwen in de Sint-Sebastiaanstraat vielen nu onder het opeisingsbevel. De school moest tijdelijk verder in allerlei geïmproviseerde lokalen over de ganse stad verspreid (5). Hoe de kapel eruitzag na de militaire bezetting vraagt weinig verbeelding.

DE ONTWIJDDE KAPEL (vanaf 1945)

Na de bevrijding (1945) kwam de getormenteerde kapel niet meer voor goddelijke diensten in aanmerking. Ze werd verbouwd in 1948 door architect A. DE PAUW uit Brugge waarbij een tussenverdieping werd aangebracht zodat de bruikbare oppervlakte verdubbelde. Daarmee bleek ze inzetbaar als patronaatszaal voor de parochie. Het jonge volk kon er zich onder geestelijk toezicht uitleven op allerlei speeltoestellen. De onstuitbare opkomst van de moderne ontspanningscultuur bracht echter overal dat braaf patronaatsamusement in verval. Ook in de Sint-Sebastiaanstraat hield men het vrij snel voor bekeken. De speciaal omgebouwde kapel bleef verweesd achter en verloederde stilaan.

In 1974 kwam er nieuw leven. JAN GHEKIERE, medepastoor in de H.-Hartkerk en fervent kunstliefhebber, kreeg toelating om in de vroegere kapel een MUSEUM VOOR MODERNE RELIGIEUZE KUNST in te richten. Op de bovenverdieping werd de vaste collectie uitgesteld met grote namen als JACOB SMITS, ALFRED OST, VICTOR DELHEZ, FELIX DE BOECK,

ROMAIN DE SAEGHER, GUSTAVE VAN DE WOESTIJNE, ALBERT SERVAES. Het gelijkvloers werd voorbehouden voor tijdelijke tentoonstellingen (6).

Spijts de onmiskenbare waarde van de tentoongestelde werken kende het museum maar een matig succes. Scholen en groepen kwamen er wel regelmatig over de vloer maar de grote publiekstoelooft bleef achterwege. Het feit dat de ingang in de vale en verpauperd uitzierende Sint-Sebastiaanstraat lag, maakte het schijnbaar voor de kunstliefhebbers en toeristen minder aantrekkelijk. Toen daarenboven bezieler JAN GHEKIERE in 1992 overleed, verdween ook de ziel uit het museum en luttele tijd later werd de werking definitief gestaakt.

Sindsdien bleef de historisch belangrijke kapel leeg achter. Ze werd uiteindelijk onlangs verkocht aan een bouwpromotor. Wie nu wandelt in de Adolf Buylstraat bemerkt dat een deel van de kapel werd afgebroken maar het resterende deel wordt in zijn oorspronkelijke staat hersteld. De tussenverdieping werd verwijderd en de imposante gewelven gerestaureerd. Een gesprek met de werfleider leerde mij dat de kapel geïntegreerd zal worden in de winkelruimte die vooraan opgetrokken wordt.

Van zorg- en hospitaalkapel, over schoolkapel en religieus museum, naar commerciële uitbating. De geschiedenis maakt rare kronkels!

BRONNEN:

- 1) J.M. BEKAERT, Huizen en mensen in de Adolf Buylstraat (1604 – 1990), deel 1, stencil uitgave
- 2) RAYMOND VANCRAEYNEST, De Cercle Catholique of de Katholieke Kring, in: De Plate okt. 2001.
- 3) OMER VILAIN, Langs de galerijen, Oostende 1976, eigen beheer.
- 4) M. ROELS, De zusters van de H. Jozef te Oostende 1838 – 1992, Oostende 1992.
- 5) ROGER DECLEER, 100 jaar Vrije Visserijschool Paster Pype, brochure.
- 6) S.E.W., Museum “Religieuze Kunst” te Oostende, in: Vlaanderen, jaargang 28, p.392.
- 7) A. ELLEBOUDT en G. LEFEVRE, Oostende onder de Duitse bezetting 1914 – 1918, derde deel, p.217.
- 8) HUGUETTE VANDENWEGHE, 150 jaar Stedelijk Onderwijs, 1987, p. 7, eigen beheer.
- 9) [Http:// nl. Wikipedia.org/wiki/jan_de_clerck](http://nl.wikipedia.org/wiki/jan_de_clerck)

Kapel plus schoolgebouw

Restauratie kapel, zijde Adolf Buylstraat

Uitvaartverzorging - Funerarium

Jan Nuytten

Het **uitvaartkontrakt**
is de absolute **zekerheid**
dat uw begrafenis of crematie
zal uitgevoerd worden volgens
uw wensen en dat uw familie
achteraf **geen financiële**
beslommeringen heeft

**Stuiverstraat 470
8400 Oostende
tel. 059/80.15.53**